

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060107

DOM
2015-05-19
Stockholm

Mål nr
M 9648-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-10-02 i mål M 1239-14, se bilaga A

KLAGANDE

IR Kraft Aktiebolag, 556351-7738
Tegneby-Kärra 324
473 97 Henån

Ombud: Advokaten P W

MOTPART

Länsstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar

SAKEN

Utdömmande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom, såvitt avser skyldigheten för IR Kraft Aktiebolag att betala vite, och lämnar Länsstyrelsens i Kalmar län ansökan om utdömmande av vite utan bifall.
2. Mark- och miljööverdomstolen avslår IR Kraft Aktiebolags yrkande om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Dok.Id 1205995

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

IR Kraft Aktiebolag (bolaget) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå länsstyrelsens ansökan om utdömmande av vite och i andra hand att Mark- och miljööverdomstolen ska jämka vitet. Bolaget har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen. Bolaget har slutligen yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Länsstyrelsen har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har i svarsföreläggande till länsstyrelsen angett att det av handlingarna framgår att vitesföreläggandet vann laga kraft den 28 februari 2014 och att länsstyrelsen inspekterade fastigheten den 18 mars 2014 samt att länsstyrelsen i sitt svar till domstolen särskilt ska ange sin inställning till frågan om bolaget beretts skälig tid för att utföra de åtgärder som anges i vitesföreläggandet.

Länsstyrelsen har i denna del uppgett bl.a. följande. Bolaget har i mark- och miljödomstolens deldom ålagts att inom ett år från att domen vunnit laga kraft förse kraftverket med 30 graders lutande fingrindar och tillhörande fiskränna. Deldomen vann laga kraft den 30 maj 2012 och åtgärderna skulle således ha varit genomförda senast den 30 maj 2013. Den 4 juni 2013 gav länsstyrelsen bolaget möjlighet att redogöra för hur det agerat för att efterleva domslutet och bolaget redogjorde den 2 juli 2013 för varför åtgärderna inte hade utförts. Eftersom åtgärderna inte hade utförts i enlighet med domen var tillståndet egentligen att betrakta som förfallet i enlighet med 24 kap. 2 § miljöbalken. Länsstyrelsen förelade bolaget om efterlevnad av domen och trots att bolaget yrkade på att tidsfristen för de förelagda åtgärderna skulle förlängas flyttade inte mark- och miljödomstolen fram datumet för när åtgärderna skulle ha utförts och föreläggandet vann laga kraft genom att Mark- och miljööverdomstolen inte meddelade prövningstillstånd. Då tidsfristen inte ändrades kvarstod denna. Vid besök på plats den 18 mars 2014 konstaterades att åtgärden inte var genomförd varför

länsstyrelsen den 20 mars 2014 ansökte om utdömning av vite. Såvitt länsstyrelsen vet påbörjade bolaget utförandet under slutet av augusti 2014 och färdigställde detta innan den 31 december 2014. Bolaget har således kunnat utföra arbetet inom den tidsram, såväl längd på period som årstid, som länsstyrelsens föreläggande inrymde. Länsstyrelsen noterar att åtgärderna skulle varit genomförda redan den 30 maj 2013. Dessutom förlängdes perioden genom att länsstyrelsen gav bolaget till den 31 december 2013 för att utföra åtgärderna. Länsstyrelsen finner den tid som givits bolaget att genomföra åtgärderna är mer än tillräcklig med tanke på att bolaget kunde utföra åtgärderna på mindre än sex månader när de väl satte igång.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Utdömning av vite

Mark- och miljööverdomstolen vill inledningsvis framhålla följande. Genom deldom av miljödomstolen i Växjö den 16 juni 2010 ålades bolaget att förse Karlshammars kraftverk med 30 graders lutande fingrindor och tillhörande fiskränna. I domen angavs att fingrindorna skulle vara installerade inom ett år från det att domen vunnit laga kraft. Efter överklaganden beslutade Högsta domstolen den 30 maj 2012 att inte meddela prövningstillstånd. Miljödomstolens deldom vann laga kraft i samband med detta och bolaget skulle således senast den 30 maj 2013 förse kraftverket med fingrindor och fiskränna.

Det står därför klart att bolaget genom den ovan nämnda deldomen har haft en skyldighet att förse kraftverket med fingrindor och tillhörande fiskränna. Enligt vad som framgår av utredningen i målet uppfyllde bolaget inte sin skyldighet inom den i deldomen förelagda tiden. Det är emellertid inte skyldigheten enligt denna deldom som Mark- och miljööverdomstolen har att pröva i förevarande mål. Här är det istället frågan om det vitesföreläggande som länsstyrelsen den 11 juli 2013 beslutade om och den eventuella skyldighet det finns för bolaget att betala detta vite.

Domstolen har i ett mål om utdömning av vite att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om

det är lagligen grundat och om det har överträtts, det vill säga om adressaten haft faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka det.

Av 2 § första stycket lagen (1985:206) om viten (viteslagen) framgår bland annat att om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, ska det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden ska vidtas. Längden av en tidsfrist i ett dylikt föreläggande får bestämmas med ledning av omständigheterna i det enskilda fallet. Till sådana omständigheter hör åtgärdernas betungande eller ingripande beskaffenhet, yttre omständigheter såsom en tomtplats geografiska belägenhet eller med årstiden förknippade väderleksförhållanden, styrkan eller arten av de intressen som ska tillgodoses, hänsynen till tredje man eller förväntade nya rättsliga förhållanden. Om tidsfristen skulle hinna gå ut innan föreläggandet vunnit laga kraft, inträder skyldigheten att efterkomma föreläggandet inte före lagkraftvinnandet (se Karnov, kommentaren till 2 § viteslagen).

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Tidsfristen inom vilken bolaget skulle vidta åtgärderna har i föreläggandet angetts till senast den 31 december 2013. Föreläggandet vann laga kraft den 28 februari 2014 genom Mark- och miljööverdomstolens beslut att inte meddela prövningstillstånd. Tidfristen hade således redan gått ut innan föreläggandet vann laga kraft. Bolaget har mot denna bakgrund och med hänsyn till vad ovan anförts således inte haft någon skyldighet att rätta sig efter föreläggandet innan detta vunnit laga kraft. Bolaget måste dessutom, enligt Mark- och miljööverdomstolen, anses haft rätt till skälig tid för att genomföra det som förelagts bolaget (jfr NJA 1971 s. 437).

Den dag då föreläggandet vann laga kraft, den 28 februari 2014, var en fredag. Bolaget kan, med normal postgång, inte ha fått del av beslutet förrän tidigast måndagen den 3 mars 2014. Av länsstyrelsens ansökan till mark- och miljödomstolen om utdömmande av vitet framgår att länsstyrelsen redan den 18 mars 2014 besökt fastigheten och att länsstyrelsen då konstaterat att de åtgärder som länsstyrelsen förelagt bolaget att utföra

inte var vidtagna. Det är enbart iakttagelserna den 18 mars 2014 som har legat till grund för den ansökan om utdömande av vitet som länsstyrelsen gjorde den 20 mars 2014.

Den tid som bolaget haft på sig att utföra åtgärderna, nämligen från det att föreläggandet vann laga kraft till dess länsstyrelsen inspekterade kraftverket, är drygt två veckor. Enligt bolaget har det krävts avsevärda investeringskostnaderna för att efterkomma föreläggandet. Att det rör relativt omfattande åtgärder vinner också stöd av vitesbeloppens storlek.

Mark- och miljööverdomstolen finner med hänsyn till den korta tid som förflutit mellan tidpunkten för laga kraft och länsstyrelsens inspektion av kraftverket den 18 mars 2014 kopplat till omfattningen av de förelagda åtgärderna att det saknats faktiska möjligheter för bolaget att följa föreläggandet under denna korta tid. Det kan mot denna bakgrund inte anses skäligt att vitet döms ut. Varken det faktum att åtgärderna enligt en tidigare deldom skulle ha utförts senast den 30 maj 2013 eller den omständigheten att bolaget utfört åtgärderna den 31 december 2014 utgör skäl att göra en annan bedömning. Mark- och miljödomstolens dom ska därför upphävas i denna del och länsstyrelsens ansökan om utdömande av vite ska lämnas utan bifall.

Rättegångskostnader

Beträffande bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen instämmer Mark- och miljööverdomstolen i mark- och miljödomstolens bedömning att det saknas rättsligt stöd för att tillerkänna bolaget ersättning för rättegångskostnaderna där. Mark- och miljödomstolens dom ska därför stå fast i denna del.

Beträffande bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen saknas, av samma skäl som anges i mark- och miljödomstolens dom, rättsligt stöd för att tillerkänna bolaget ersättning för rättegångskostnaderna här. Bolaget yrkande om ersättning för rättegångskostnaderna i Mark- och miljööverdomstolen ska därför avslås.

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen

DOM

M 9648-14

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2015-06-09

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg och Gösta Ihrfelt, referent, tekniska rådet Bengt Jonsson samt tf. hovrättsassessorn Solmaz Fadai Vikström.

Föredragande har varit Gunilla Barkevall.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-10-02
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1239-14

SÖKANDE

Länsstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar

MOTPART

IR Kraft AB, 556351-7738
Kärra 324
473 97 Henån

Ombud: Advokat P W

SAKEN

Ansökan om utdömande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förpliktar IR Kraft AB (556351-7738) att till staten betala vite om sammanlagt 500 000 kr.

Mark- och miljödomstolen avslår IR Kraft ABs yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Dok.Id 299754

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

BAKGRUND

Dammbyggnaden vid Karlshammar lagligförklarades i befintligt skick av dåvarande Söderbygdens vattendomstol den 29 mars 1940 i mål AD 38/1938. Till skydd för fisket förordnade vattendomstolen bl.a. om att intaget till kraftstationen ska vara försett med författningsenligt fiskgaller.

Miljödomstolen vid Växjö tingsrätt beslutade i deldom den 16 juni 2010 (mål nr M 1777-09), bl.a. (punkten 2), att efter ansökan av Kammarkollegiet ålägga kraftverksägaren IR Kraft AB att förse Karlshammars kraftverk med 30 graders lutande fingrindrar med spaltbredd ≤ 15 mm och tillhörande fiskränna i vilken det ska släppas erforderlig mängd vatten. I domen anges att fingrindarna ska vara installerade inom ett år från det att domen har vunnit laga kraft. (Målet vilandeförklarades i den del det rörde skyldighet för kraftverksägaren att utföra ett omlöp för komplettering från Kammarkollegiet.) I målet anförde miljödomstolen bl.a. följande. Miljödomstolen finner genom den utredning som redovisats i målet det påvisat att det finns övervägande skäl att förse turbinintagen med gallergrindrar med det utförande som Kammarkollegiet yrkat. De kostnader som kraftverksägaren härigenom åsamkas kan inte anses oskäligen med hänsyn till skyddsvärdet av fiskeintresset. Kraftverksägaren bör skäligen medges en genomförandetid på ett år.

Bolaget överklagade miljödomstolens dom till Miljööverdomstolen som den 28 januari 2011 inte meddelade prövningstillstånd (mål nr M 5791-10). Bolaget överklagade även Miljööverdomstolens beslut. Högsta domstolen beslutade den 30 maj 2012 (mål nr Ö 555-11) att inte meddela prövningstillstånd. Miljödomstolens deldom vann laga kraft i samband med detta och bolaget skulle således senast 30 maj 2013 förse kraftverket med fingrindrar och fiskränna.

Länsstyrelsen beslutade den 11 juli 2013 (dnr 535-3696-13) att förelägga bolaget att senast den 31 december 2013 förse Karlshammars kraftverk med 30 graders lutande fingrindrar med en spaltbredd ≤ 15 mm och tillhörande fiskränna i vilken det ska släppas erforderlig mängd vatten. Länsstyrelsen förenade den återgivna delen av föreläggandet med ett vite på 500 000 kr. Vidare tillkom ett löpande vite om

125 000 kr per påbörjat halvår tills åtgärderna utförs. I beslutet anförde länsstyrelsen bl.a. följande. Enligt bolaget uppskattas investeringskostnaden för fingrindar och fallränna till storleksordningen 3 – 4 miljoner kr. Vite bör fastställas till ett belopp som gör att alternativet att inte efterleva föreläggandet inte lönar sig.

Bolaget överklagade länsstyrelsens föreläggande. Mark- och miljödomstolen avskog den 18 september 2013 överklagandet (mål nr M 3213-13). Mark- och miljödomstolen anförde bl.a. följande. Det har i målet inte framkommit annat än att Emån alltjämt är ett artrikt vattendrag och att det finns ett betydande värde i att skydda de fiskarter som förekommer i ån. Föreläggandet kan i och med det inte anses mer omfattande än vad som är skäligt. Angivet datum får anses som skälig tid för efterkommande av föreläggandet. Med hänsyn till det ovanstående har det varit påkallat att förena föreläggandet med ett vite för att förmå bolaget att följa föreläggandet. Utredningen i målet ger stöd för att de i föreläggandet angivna vitesbeloppen är väl avvägda och att det, med hänsyn till omständigheterna, är lämpligt med löpande vite. Länsstyrelsen har således haft fog för sitt beslut.

Bolaget överklagade mark- och miljödomstolens dom. Mark- och miljööverdomstolen (mål nr M 9192-13) beslutade den 11 februari 2014 att inte bevilja prövningstillstånd.

Bolaget ansökte om resning samt återställande av försutten tid och klagade över domvilla avseende miljödomstolens deldom som meddelades år 2010. Mark- och miljööverdomstolen (mål nr M 1189-14) beslutade den 28 februari 2014 bl.a. att avvisa ansökan om resning, avslå respektive avvisa klagan över domvilla samt avvisa ansökan om återställande av försutten tid. Bolaget överklagade beslutet till Högsta domstolen (mål nr Ö 1738-14) som den 26 augusti 2014 beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen yrkar att mark- och miljödomstolen förpliktar IR Kraft att utge vite om totalt 625 000 kr till staten men att 125 000 kr av beloppet jämkas.

Länsstyrelsen bestrider bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Som grund för ansökan anför länsstyrelsen bland annat följande. Kraftverksägaren IR Kraft skulle senast den 31 december 2013 förse kraftverket med fingrindar och fiskränna. Länsstyrelsen har den 18 mars 2014 besökt fastigheten och kunnat konstatera att bolaget inte vidtagit de åtgärder som länsstyrelsen förelagt bolaget att utföra. Vid besökstillfället var kraftverket avstängt. G K, vilken ombesörjer den dagliga tillsynen av kraftverket, närvarade vid platsbesöket. Han uppgav att kraftverket varit avstängt sedan årsskiftet 2013/2014. Någon kontroll av uppgiften mot det kraftföretag som elen levereras till har länsstyrelsen inte gjort. Detta då villkoret inte är utformat så att fingrindar endast ska finnas på plats om kraftverket drivs.

IR Kraft yrkar i första hand att ansökan ska avslås och i andra hand att vitet jämkas. Bolaget yrkar vidare ersättning för rättegångskostnader med totalt 92 760 kr.

Bolaget anför bl.a. följande. Ett förstagångsvite om 500 000 kr torde innebära att bolagets ägare vid äventyr av straffansvar torde ha att försätta bolaget i konkurs. Kraftverket har en omsättning om cirka 1,5 miljoner kr per år. Vitet utgör cirka en tredjedel av bolagets omsättning.

Verklig kostnad för omlöpet är cirka 5 miljoner kr. Kostnader för nytt galler har uppskattats till cirka 10 miljoner kr. Till detta kommer rensmaskin med en kostnad om cirka 3 – 4 miljoner kr. De kapitaliserade kostnaderna för intrång och skada har beräknats till cirka 25 miljoner kr. Det är uppenbart att bolaget kommer att gå i konkurs om länsstyrelsens ansökan om vite ska bifallas.

Kraftförlust till följd av installation av fingsgaller uppgår till cirka 250 000 kr per år. Produktionsbortfall under byggtiden uppgår till 2 100 000 kr.

Bolaget kan inte betala ett vite när kraftstationen står stilla sedan årsskiftet 2013/2014. Gallergrindarna har inte blivit installerade på grund av att arbetena endast kan ske när vattenflödet understiger 30 m³/sekund. Dessutom kan man inte utföra arbetena vintertid på grund av kyla m.m.

Miljödomstolens deldom innebär att bolaget fått i uppdrag att uppfinna ett galler som har lutningen 30 grader och 15 mm spaltbredd samt en tillhörande fiskränna. Vidare ska bolaget skapa en rensmaskin för denna lutning. Det har tagit fyra månader att konstruera grindar.

Det intrång och kostnader som uppstår för bolaget av villkor och andra bestämmelser är så ingripande att verksamheten inte längre kan bedrivas eller avsevärt försvåras om villkoren måste uppfyllas.

Med ett nytt galler om 15 mm måste man räkna med att det under cirka 90 dagar bara går att köra kraftverket med 20 – 30 procents kapacitet.

Det var inte rätt att avgöra frågan om utförande av galler för sig. Det borde ha skett tillsammans med övriga frågor i målet, bl.a. omlöpet. Ett vite som träder i kraft innan hela målet avgjorts innebär en kränkning av rätten till rättvis rättegång.

Frågan är vad som händer om bolaget blir skyldigt att utföra gallret och rensmaskin för dryga 20 miljoner kronor och mark- och miljödomstolen därefter vid en slutlig prövning finner att företaget inte kan godtas därför att kostnaderna väsentligt överstiger nyttan samt att företaget innebär stora olägenheter och inte kan drivas vidare. Frågan blir då om gallret ska rivas ut och vem som ska riva ut det.

Någon egentlig fiskeskada föreligger inte, och om försumbar. Kraftverket har funnits sedan 1860 och fiskeförhållandena har hela tiden blivit bättre.

Även om domstolarna tidigare funnit att vitet ska kvarstå innebär det inte absoluta skäl för utdömmande av vitet.

Ett utdömmande av vitet strider mot miljöbalken, regeringsformen och Europakonventionen. Bolaget får inte någon rättvis rättegång. Beslutet om vite har överskridit proportionalitetsprincipen och skälighetsregeln.

Om vite ska beslutas måste det vara ett skäligt belopp som kraftverket kan tåla. Bolaget hänvisar till bl.a. rättsfallet MÖD 2005:58.

Länsstyrelsens ansökan saknar erforderliga skäl för ett utdömmande.

Mark- och miljödomstolen har den 24 september 2014 hållit sammanträde i målet varvid anförts bland annat följande.

IR Kraft AB: Det har inte funnits någon anledning för länsstyrelsen att besluta om vitesföreläggande eftersom bolaget haft för avsikt att utföra åtgärderna. Bolaget har dock valt att vänta med att utföra åtgärderna eftersom man annars inte skulle haft råd med rättsprocesserna. Bolaget har en årlig förlust om 250 000 kr. Bolaget har gjort ansträngningar med att få fram pengar och ritningar till åtgärderna. Arbetena har påbörjats och beräknas vara slutförda i november 2014. Hittills har man sprängt och även gjutit fundament till fingallren. Eftersom kraftverket har varit avstängt sedan den 31 december 2013 har det inte funnits någon risk för skada på fisket. Avstängningen medför en förlust för bolaget om 180 000 kr per månad. Bolaget klarar inte av de stora kostnaderna för åtgärderna. Bolaget är konkursmässigt men bolagets ägare, I R, stöttar med pengar från sin pension. Eftersom det inte finns fingaller om 15 mm att köpa har bolaget låtit tillverka egna sådana men det är dyrt. Bolaget har inga pengar till en rensmaskin och man får inte låna pengar. Grunden för ersättning för rättegångskostnaderna är bestämmelserna i Europakonventionen och rätten till en rättvis rättegång. Det är oskäligt om bolaget skulle få stå för sina egna rättegångskostnader.

Länsstyrelsen: Vitesföreläggandet har tidigare prövats av domstol. Bolagets uppgifter om att kostnaderna för åtgärderna blir högre än tidigare beräknat kan innebära att vitesbeloppen är för låga. Länsstyrelsen överlämnar till mark- och miljödomstolen att avgöra frågan om ytterligare jämkning ska ske av vitet, förutom de 125 000 kr som länsstyrelsen medgivit. Till följd av tidsutdräkten med att utföra åtgärderna vitsordas dock inte ett högre jämningsbelopp. Med hänsyn till att det är en förvaltningsprocess bestrider länsstyrelsen bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har i ett mål om utdömande av vite att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om det är lagligen grundat och om det har överträtts, det vill säga om adressaten haft faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka det.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen noterar att bolaget genom deldom den 16 juni 2010 ålagts att förse Karlshammars kraftverk med lutande fingrindar och tillhörande fiskränna m.m. I domen angavs att fingrindarna ska vara installerade inom ett år från det att domen vunnit laga kraft. Deldomen har vunnit laga kraft då Högsta domstolen den 30 maj 2012 beslutade att inte meddela prövningstillstånd. Bolaget skulle således redan den 30 maj 2013 ha installerat fingrindar m.m. Därefter har Mark- och miljööverdomstolen den 28 februari 2014 utifrån bestämmelserna om s.k. särskilda rättsmedel bedömt att det inte fanns skäl för att ändra deldomen. Högsta domstolen har den 26 augusti 2014 beslutat att inte meddela prövningstillstånd. Miljödomstolens deldom från 2010 har således relevans i målet.

Länsstyrelsen har genom beslutet den 11 juli 2013 förelagt bolaget vid vite att senast den 31 december 2013 förse Karlshammars kraftverk med 30 graders lutande fingrindar med spaltbredd ≤ 15 mm och tillhörande fiskränna i vilken det ska släppas erforderlig mängd vatten. Som stöd för meddelat föreläggande åberopade länsstyrelsen bl.a. 26 kap. 1, 9 och 14 §§ miljöbalken. Beslutet är enligt domstolens bedömning tillräckligt motiverat. Vitesföreläggandet har delgivits bolaget.

Mark- och miljödomstolen har i dom den 18 september 2013 avslagit bolagets överklagande av länsstyrelsens vitesföreläggande. Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 11 februari 2014 att inte bevilja bolaget prövningstillstånd. Länsstyrelsens vitesföreläggande har således vunnit laga kraft.

I nu aktuellt mål ska mark- och miljödomstolen försäkra sig om att vitesföreläggandet uppfyller vissa elementära krav innan det kan läggas till grund för en dom om eventuellt utdömande av vite. Eftersom vitesföreläggandet tidigare prövats av mark- och miljödomstolen samt att Mark- och miljööverdomstolen inte funnit skäl att meddela prövningstillstånd bör domstolen nu vara försiktig med att underkänna föreläggandet (se Zeteos lagkommentar till lagen om viten).

Mark- och miljödomstolen har inte en oinskränkt prövningsrätt av vitesföreläggandet. Det kan endast underkännas om det inte tillkommit i laga ordning eller om det innehåller något väsentligt eller uppenbart fel. (a.a.).

Mark- och miljödomstolen bedömer att länsstyrelsen haft uttryckligt författningsstöd, dvs. 26 kap. 1, 9 och 14 §§ miljöbalken, för vitesföreläggandet. Vitesföreläggandet tillgodoser sådana ändamål som miljöbalken uppställer, dvs. skydda miljön mot skador och olägenheter och skyldighet för verksamhetsutövare att vidta försiktighetsmått m.m. (1 kap. 1 § och 2 kap. 3 § miljöbalken).

Mark- och miljödomstolen bedömer att vitesföreläggandet är lagligen grundat och att det inte innehåller några väsentliga eller uppenbara fel. Föreläggandet ska således läggas till grund för prövning av frågan om utdömande av vite.

Av utredningen i målet framgår att bolaget har överträtt vitesföreläggandet i och med att de förelagda åtgärderna inte var utförda den 31 december 2013. Vidare har bolaget överträtt vitesföreläggandet i den delen som gäller löpande vite eftersom man per den 1 januari 2014, dvs. påbörjat halvår, inte utfört åtgärderna.

Det har inte framkommit annat än att bolaget har haft rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

Vad gäller om bolaget haft faktisk möjlighet att följa föreläggandet har bolaget hänvisat till höga vattenflöden samt sträng kyla under vintern. Bolaget har emellertid även hänvisat till att man avvaktat med utförande av de ålagda åtgärderna eftersom man först velat få en prövning av ansökan om resning m.m. Bolaget har vidare hänvisat till ekonomiska problem. Mark- och miljödomstolen bedömer att vad bolaget hänvisat till inte visar giltig ursäkt för underlåtenheten att utföra åtgärderna, dvs. bolaget bedöms ha haft faktisk möjlighet att följa föreläggandet. Det bedöms inte som oproportionerligt för bolaget att efterkomma vitesföreläggandet.

Det förhållandet att bolaget hösten 2014 har påbörjat (dock inte slutfört) de förelagda åtgärderna innebär inte att vitet förlorat sin betydelse. De förelagda åtgärderna är således inte obehövliga.

Domstolen bedömer med hänsyn till det ovan anförda att länsstyrelsens ansökan ska bifallas.

Den återstående frågan är om det finns skäl att jämka det totala yrkade vitesbeloppet om 625 000 kr (500 000 kr + 125 000 kr). Eftersom länsstyrelsen medger jämkning med 125 000 kr så begränsas domstolens prövning till frågan om ytterligare jämkning kan ske utöver nämnda belopp.

För att kunna jämka ett vite krävs särskilda skäl till det. Jämkning får således inte blir det normala i ett mål om utdömande av vite.

Med hänsyn till kostnaderna för att utföra de aktuella åtgärderna och det allmänna intresse som föreläggandet ska tillgodose bedömer mark- och miljödomstolen att ett utdömande av ett vite med 500 000 kr inte är oproportionerligt.

Det förhållandet att bolaget först hösten 2014 påbörjat de förelagda åtgärderna talar inte för en ytterligare jämkning.

Bolaget har hänvisat till ekonomiska problem. Länsstyrelsen har invänt att man inte har kännedom om bolagets ekonomi. Mark- och miljödomstolen bedömer att vad bolaget anfört i denna del inte visar att det är sannolikt att bolagets ekonomi motive- rar en ytterligare jämkning utöver vad länsstyrelsen redan medgivit (jfr MÖD 2005:58).

Länsstyrelsens ansökan ska således bifallas på så sätt att bolaget åläggs att betala ett vite om totalt 500 000 kr. Mark- och miljödomstolen bedömer att utdömandet stri- der varken mot regeringsformen eller den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR).

Rättegångskostnader

Av 5 kap. 1 § och 4 kap. 2 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar fram- går att lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) ska tillämpas i nu aktu- ellt mål. Av 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar framgår dock att 32 § i ärendelagen om rättegångskostnadsansvar inte ska tillämpas i målet.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det således inte är möjligt att med stöd av ärendelagen pröva bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader eftersom den frågan inte regleras i lagen.

Den återstående frågan är om det är möjligt att med stöd av EKMR tillerkänna bo- laget ersättning för rättegångskostnader. EKMR gäller som lag i Sverige.

Enligt artikel 6 i EKMR ska var och en vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. Vidare har var och en som blivit anklagad för brott rätt, om han saknar tillräckliga medel, erhålla ett rättegångsbiträde utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar.

Mark- och miljödomstolen bedömer med hänsyn till domstolens skyldighet att utöva materiell processledning (12 § ärendelagen) att det inom ramen för detta mål inte är möjligt att med stöd av EKMR tillerkänna IR Kraft AB ersättning för rättegångskostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV426)

Överklagande senast den 23 oktober 2014.

Urban Lund

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Carolin Runesson.